

Кандидат психологічних наук,
доцент кафедри корекційної педагогіки та інклюзії
Львівського національного університету імені Івана Франка,
вул. Туган-Барановського, 6, 79005, м. Львів, Україна,
IRASUB@ukr.net

ОБГРУНТУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті аналізується вплив медіаосвіти, а саме розкрито теоретичні положення та подано практичні рекомендації з проблеми формування ціннісно-сислової сфери студентів педагогічних спеціальностей засобами медіапсихологічних технологій. Визначено місце медіапсихологічних технологій як чинника формування цінностей молодого покоління. Виокремлюються найбільш важливі фактори впливу медіа на формування цінностей студентської молоді.

Ключові слова: засоби масової інформації; медіаосвіта; медіаграмотність; медіа практики; медіапсихологія; медіапсихологічні технології; медіапсихологічні чинники; професійні компетенції; цінності; ціннісно-сислова сфера.

© Субашкевич Ірина, 2018

Вступ. Молоде покоління завжди сповнене власними ідеями, переконаннями, бажаннями, що спонукають його до рішучих дій. Саме в період навчання у виші молоді доводиться самій вирішувати, що цінніше – матеріальне збагачення, взаємини в сім'ї, отримання фахових знань, розвиток власної особистості чи можливо пристосування та уникнення труднощів. Тому, важливо визначити ті соціальні та соціально-психологічні чинники, які формують ціннісний потенціал молоді визначають: інститути соціалізації (сім'я, освіта, політичні організації), макро- та мікро-середовище (колектив, місце проживання), культура (мистецтво і література), психологічні характеристики особистості, засоби масової інформації

тощо. Вплив останніх на ціннісну сферу особистості, зокрема телебачення, може стати вирішальним в добу інформаційних технологій та пропаганди. Цей факт спонукає до реформування системи освіти, впровадження нових технологій навчання та виховання студентської молоді. Однією з альтернатив може бути впровадження в освітній простір вишів медіаосвіти. Саме тому слід виокремити найбільш вагомі і взаємозумовлені фактори впливу, що спонукають до творення нових моделей буття сучасного університету (В. Огнев'юк, 2018).

Мета статті – теоретично обґрунтувати важливість впровадження в освітній простір ВНЗ медіапсихологічних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх педагогів і психологів.

Засоби масової інформації створюють умови для розвитку людини, оволодіння широким колом інформації. Але в той же час вони активно формують слухача, глядача, тобто споживача. Чи стане він активним суб'єктом культури – залежить від багатьох додаткових факторів (Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція), 2016):

- підготовленості людини до взаємодії з медіа (наші навчальні заклади готують її лишень як читача);
- включеності медіа в її реальне життя;
- впливу сім'ї.

Медіаграмотний студент має бути здатний критично і усвідомлено оцінювати медіатексти, підтримувати критичну дистанцію стосовно популярної культури і чинити опір маніпуляціям. У більш специфічній термінології надбання/ навчання медіаграмотності повинне надати майбутнім педагогам можливість (Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція), 2016):

- розвивати здібності, знання і стосунки, необхідні для аналізу способів, за допомогою яких медіа активно конструюють реальність;
- отримувати знання соціального, культурного, політичного і економічного значення цих конструкцій і поширюваних ними цінностей;
- розвивати рівень оцінки й естетичного сприйняття медіатекстів;

- декодувати медіатексти, щоб розпізнати і оцінити культурні цінності, практичну значущість, ідеї, що містяться в них; розпізнавати, аналізувати і застосовувати різноманітність технічного використання і створення медіатекстів;

- усвідомлювати, що ті, хто створюють (конструюють) медіатексти, керуються мотивами (контролем, тиском й ін.) – економічними, політичними, організаційними, технічними, соціальними й культурними;

- розуміти, що кожна людина залучена в селективний і аналітичний процес дослідження медіатекстів. Цей процес і пов'язані з ним сенси/значення залежать від психологічних, соціальних і природних чинників (В. Іванов, 2012).

Таким чином, медіаосвіта і медіапсихологія активно залучають майбутніх педагогів не стояти осторонь величезного інформаційного потоку, а впевнено фільтрувати і вибирати все, що сприятиме всебічному розвитку особистості. Тому вони повинні бути більш обізнаними ніж інші, щоб навчати дітей. Саме педагог формує особистість, акцентуючи увагу на ціннісних та моральних аспектах життя.

Слід зазначити, що навчання у виші це не просто процес «передачі» готових знань від викладача до студента, а взаємодія, спосіб здійснення освітнього процесу для розвитку особистості студента в процесі формування професійних компетенцій. Саме тому важливим є впровадження *медіапсихологічних технологій* – використання різних засобів інформації, писемних, друкованих, електричних, телевізійних, цифрових для впливу на особистість, її цілісно-смислову, емоційно-вольову сферу, індивідуально-типологічні особливості, навчальну мотивацію і т. д (І. Субашкевич, 2016).

Запропоновані медіапсихологічні технології, на основі рефлексивної взаємодії з медіапсихологічними чинниками, сприяють усвідомленій зміні ціннісного ставлення особистості. А саме:

- аналіз медіапсихологічних чинників формування ціннісної сфери особистості;

- усвідомлення соціально-психологічних механізмів (навіювання, наслідування, переконання, притягнення, емоційне зараження, групову творчість, групову могутність, інтерналізацію, адаптацію) впливу медіа на формування особистості, а саме цінностей;

- аналіз телеконтенту, як потужного інструменту маніпулювання свідомістю особистості;

- осмислення того, як телеконтент може підвищувати наявності внутрішнього ціннісного конфлікту особистості між «бажаним» і «доступним».

Це дає можливість реалізувати індивідуально-типологічний підхід до формування ціннісно-сислової сфери за допомогою медіапрактик, який передбачає індивідуальні рекомендації перегляду певного телеконтенту, відповідно до цінностей особистості та в контексті її взаємодії з медіа.

Медіапсихологічні технології якнайкраще відповідають принципам особистісного підходу. Їх застосування підвищує ефективність подання нового матеріалу, розвиває їх розумові та творчі здібності. Медіапсихологічні технології – це розвиток внутрішнього потенціалу та потужна мотивація студентів до навчання.

Застосування медіаосвіти та медіапсихологічних технологій в освітньому процесі вищих навчальних закладів є не лише доцільним, а й необхідним. Вони виконують такі основні **функції** (І. Субашкевич, 2015):

- *інформаційне забезпечення* навчального процесу (доступ до різних джерел інформації);

- *активізація* навчально-пізнавальної діяльності студентів;

- *підвищення мотивації* студентів до навчання;

- *інтерактивність* навчання;

- *моніторинг* навчального процесу;

- *підвищення ефективності* засвоєння студентами навчального матеріалу;

- спонукання до творчої діяльності (підготовка презентацій з використанням комп'ютерних програм;
- участь студентів у відеоконференціях, робота з зарубіжними студентами і т. д.).

Розробка і використання медіаосвіти та медіапсихології у вищій школі може здійснюватись за такими напрямками:

- формування критичного мислення (медіапсихологія);
- вивчення практики сучасних медіа (медіаосвіта);
- формування власної позиції до медіаінформації (медіапсихологія);
- реалізація творчого потенціалу особистості через медіа (медіапсихологія);
- формування медіаграмотності (медіаосвіта).

Завдання, що виконують ЗМІ в процесі виховання – це ще й формування цінностей у глядачів. Цінності – це основні компоненти масової свідомості, вони визначають поведінку особистості в процесі її життєдіяльності. Значення цінностей зростає в період коли у суспільстві відбуваються різного роду трансформації: політичні, економічні, культурні, моральні (І. Субашкевич, 2016).

Якщо аналізувати значення медіа з точки зору особливостей соціально-психологічного підходу в медіаосвіті, то слід зазначити (І. Субашкевич, 2015):

- по-перше, медіа пропонують нам зразки поведінки і моделі міжособистісних взаємин;
- по-друге, медіа здатні компенсувати негаразди реальних стосунків, виконують функцію заміщення реальних взаємин на віртуальні (анестезія);
- по-третє, всі негативні впливи медіа можна долати, якщо реальна комунікація, безпосереднє спілкування з людиною, має вплив.

Отже, медіаосвіта і медіапсихологія вже сьогодні можуть стати одним із потужних інструментів профілактики асоціальної поведінки молоді, запобіганню розповсюдження шкідливих впливів у молодіжному середовищі, а також, підвищить

конкурентоспроможність сучасного випускника на ринку праці. Використання даних технологій відкриє нові можливості майбутнім випускникам вишів, що реалізуються в процесі освоєння ними навчальної дисципліни «Основи медіаграмотності» (існує багато навчальних програм з даної дисципліни, наприклад, навчальна програма «Медіаосвіта (медіаграмотність)») (В. Іванов, 2011):

1) *формувати педагогічні вміння та навички:*

- використовувати набуті знання та навички у процесі своєї професійної діяльності, передавати набутий в процесі взаємодії з медіа досвід своїм майбутнім учням;
- застосовувати оптимальні методи пошуку, відбору, систематизації, аналізу, використання медіатекстів;
- аналізувати соціально-економічні та культурно-політичні процеси що відбуваються в суспільстві;
- аналізувати культурно-історичний розвиток суспільства, його культурне і духовне надбання, цінності, ідеали, смисложиттєві орієнтації різних поколінь;
- в професійній діяльності використовувати нові інформаційні технології (комп'ютерні програми навчання, спеціальні комп'ютерні програми. навчальні ресурси глобальної мережі Інтернет, системи віртуальної реальності);
- для активізації та розвитку творчого потенціалу учнів на уроках поєднувати традиційні методи навчання з мультимедійними засобами подачі інформації, засобами масової інформації;
- використовувати в навчально-виховному процесі приклади негативних соціальних тенденцій, що створюють засоби масової інформації, використовувати соціальні мережі для підвищення зацікавленості учнів навчальним матеріалом, згуртованості класного колективу та батьків;

- запроваджувати в навчально-виховному процесі інноваційні технології, створювати єдиний інформаційний простір (інтерактивність, комунікативність, мультимедійність, індивідуалізація, креативність тощо);
- використовувати аудіовізуальну інформацію для сприйняття світу та взаємодії з соціумом;
- розрізняти та застосовувати методи організації професійної діяльності педагога з використанням технології мультимедіа;
- збирати, обробляти, зберігати та передавати інформацію з урахуванням пріоритетів професійної діяльності, вимог часу та запитів учнів і батьків;

2) розвивати особистісну медіакультуру:

- оцінювати зміст, форму і стиль аудіовізуальної та друкованої інформації, оцінювати її важливість та необхідність у різних сферах життя;
- залучати старше покоління, громадські організації, батьків учнівської молоді до формування морально-етичних орієнтирів, навчання правильно орієнтуватися у пропозиціях сучасних мас-медіа, формувати власну думку, при можливості створювати власний медіаконтент;
- орієнтуватися в сучасному медіапросторі, розуміти основні принципи функціонування різних видів масової інформації, вивчати стандарти подання інформації в медіа;
- самостійно створювати медіапроекти в галузі професійної діяльності, розвивати медіа творчість в учнівської молоді.

3) формувати навички критичного сприймання інформації:

- виявляти маніпулятивний контент в медіа, аналізувати маніпулятивні технології та причини їх використання;
- здійснювати аргументований критичний огляд аудіовізуальної та друкованої інформації, готувати рецензії та відгуки на різного роду медіапродукцію;

- здійснювати перевірку та класифікацію джерел інформації, аналізувати дотримання ними стандартів подачі інформації;
- характеризувати соціальну інформацію за ознаками: доступність, кількість, цінність, зміст, об'єктивність, важливість, адекватність, достовірність, точність, оперативність, надійність, моральність, етичність, маніпулятивність та ін.;
- розпізнавати гіперболізовані ознаки медіаповідомлень та пояснювати мету їх демонстрування;
- розрізняти інформацію за рівнем впливу на особистість, аналізувати й оцінювати тексти медіа повідомлення за соціально-психологічними механізмами впливу на особистість;
- розшифровувати та використовувати задовану в медіа повідомленнях інформацію.

Висновки. На нашу думку, корисним є вивчення багатого досвіду в галузі медіапсихології та медіаосвіти. Освоївши його, медіапедагоги, педагоги, психологи зможуть ефективніше розвивати свої теоретичні ідеї, методичні підходи, експериментальну роботу у вищих навчальних закладах.

Література:

- Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). URL : <http://osvita.mediasapiens.ua>.
- Іванов В. Ф., Волошенюк О. В. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручн. Київ : Академія української преси : Ц-р вільної преси, 2012. С. 352.
- Левківський К. М., Іванов В. Ф., Даниленко В. І. Навчальна програма «Медіаосвіта (медіаграмотність)». Київ. : [Б.в.], 2011. С. 88.
- Огнев'юк В. Український університет у добу експонентного розвитку. *Освітнологічний дискурс*. 2018. №1-2. С. 1–25.
- Субашкевич І Р. Впровадження медіаосвіти в процес фахової підготовки майбутніх педагогів. URL : http://www.aup.com.ua/ml/Zbirnyk_konf_2015.pdf.
- Субашкевич І. Використання медіаосвітніх практик у процесі формування ціннісно-сміслової сфери майбутніх педагогів. URL : http://www.aup.com.ua/ml/Zbirnyk_konf_2016.pdf.
- Субашкевич І. Р. Медіапсихологічні технології у підготовці педагогів в умовах вищої освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2015. №1. С. 75–83.

Субашкевич І. Р. Формування ціннісно-сміслової сфери студентів педагогічних спеціальностей медіапсихологічними технологіями : [практ. посіб.]. Львів : Растр-7, 2016. С. 59.

Reference

- Koncepcija vprovadzhennja mediaosvity v Ukraini (nova redakcija).[Concept of Implementation of Media Education in Ukraine (new edition)]
URL : <http://osvita.mediasapiens.ua>.
- Ivanov V. F., Voloshenjuk O. V. Mediaosvita ta mediaghamotnistj[Media education and media literacy] : pidruchn. Kyjiv : Akademija ukrajinsjkoji presy : C-r viljnoji presy, 2012. S. 352.
- Levkivskyj K. M., Ivanov V. F., Danylenko V. I. Navchaljna prohrama «Mediaosvita (mediaghamotnistj)»[Educational program "Media education (media literacy)". Kyjiv. : [B.v.], 2011. S. 88.
- Oghnev'juk V. Ukrajinsjkyj universytet u dobu eksponentnogho rozvytku.[Ukrainian University at the time of exponential development] Osvitologichnyj dyskurs. 2018. #1-2. S. 1–25.
- Subashkevych I. R. Vprovadzhennja mediaosvity v proces fakhovoji pidghotovky majbutnikh pedaghoghiv.[Implementation of media education in the process of professional training of future teachers] URL : http://www.aup.com.ua/ml/Zbirnyk_konf_2015.pdf.
- Subashkevych I. Vykorystannja mediaosvitnikh praktyk u procesi formuvannja cinnisno smyslovoji sfery majbutnikh pedaghoghiv.[Use of media education practices in the process of forming the value semantic field of future educators.] URL : http://www.aup.com.ua/ml/Zbirnuk_konf_2016.pdf.
- Subashkevych I. R. Mediapsykhologichni tekhnologhiji u pidghotovci pedaghoghiv v umovakh vyshhoji osvity. Pedaghoghika i psykhologhija profesijnoji osvity.[Mediapsychological technologies in the training of teachers in higher education. Pedagogy and psychology of professional education] 2015. #1. S. 75–83.
- Subashkevych I. R. Formuvannja cinnisno-smyslovoji sfery studentiv pedagoghichnykh specialjnostej mediapsykhologichnymy tekhnologhijamy [Formation of value-semantic sphere of students of pedagogical specialties by mediopsychological technologies]: [prakt. posib.]. Ljviv : Rastr-7, 2016. S. 59.

THE REASONING OF THE USAGE OF MEDIAPSYCHOLOGICAL TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TRAINING OF STUDENTS TO THEIR PROFESSIONAL ACTIVITY

Iryna Subashkevych, PhD associate professor of the department of special pedagogy and inclusion
Ivan Franko National university of Lviv Tuhon Baranovskoho 6, 79005 Lviv ,Ukraine
IRASUB@ukr.net

The article deals with the importance of mediaeducation in the educational environment. The theoretical bases are grounded and some practical tips are provided concerning the problem of the formation of the value-content sphere of the students of the pedagogical field by means of mediapsychological technologies. The role of mediapsychological technologies as the factors of the formation of the value-content sphere of our young generation is outlined. The main functions of mediaeducation and mediapsychological technologies are described (information, activation, the increase of motivation, interactive monitoring, effectiveness, impulse). The most important factors of the influence of media on the formation of values of youth are outlined. The main approaches of implementing of curricula in Ukrainian higher educational establishments are analyzed.

Key words: media; media knowledge; media practices; mediapsychological technologies; mediapsychology; mediapsychological factors; professional competence; values; value-content sphere.

ОБОСНОВАНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕДИАПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ К ИХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Ирина Субашкевич, кандидат психологических наук доцент кафедры коррекционной педагогики и инклюзии Львовского национального университета имени Ивана Франко
ул. Туган-Барановського, 6, 79005, г. Львов, Украина
IRASUB@ukr.net

В статье анализируется значение медиаобразования в образовательном пространстве современного вишу, а именно раскрыты теоретические положения и поданы практические рекомендации по проблеме формирования ценностно-смысловой сферы студентов педагогических специальностей средствами медиапсихологических технологий. Определено место медиапсихологических технологий как фактора формирования ценностно-смысловой сферы молодого поколения. Описаны основные функции медиаобразования и медиапсихологических технологий (информационное обеспечение, активизация, повышение мотивации, интерактивность, мониторинг, эффективность, побуждение). Выделяются наиболее важные факторы влияния медиа на формирование ценностей студенческой молодежи. Проанализированы основные направления реализации учебных программ из медиаобразования в высших учебных заведениях Украины.

Ключевые слова: средства массовой информации; медиаобразование; медиаграмотность; медиа практики; медиапсихология; медиапсихологические технологии; медиапсихологические факторы; профессиональные компетенции; ценности; ценностно-смысловая сфера.

Стаття надійшла до редакції 02.07.2018

Прийнято до друку 30.08.2018